

Yttrande över slutbetänkandet Mer trygghet och bättre försäkring

Lärarnas Riksförbund har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat slutbetänkande och har valt att dela upp kommentarerna utifrån utredningens rubriker.

Ett gemensamt inkomstunderlag

Socialförsäkringsutredningen redovisar förslag om ett nytt inkomstunderlag – där ersättningarna i socialförsäkringarna inklusive arbetslöshetsförsäkringen i normalfallet baseras på tidigare faktiska inkomster – EGI (ersättningsgrundande inkomst).

- Lärarnas Riksförbund ifrågasätter starkt förslaget om ett nytt historiskt inkomstunderlag (EGI) då det utgår från en helt ny princip som rubbar försäkringsmässigheten. Lärarnas Riksförbund har svårt att se att ett historiskt inkomstunderlag skulle vara mer förmånligt för försäkringstagaren än den aktuella inkomsten.
- För lärare med arbetstidskonstruktion med ferie som inte har intjänat full ferielön för sommaruppehållet kommer ett inkomstbegrepp baserat på historisk inkomst att bli missvisande och alltför låg. Detta kan också gälla dem som har fackligt uppdrag utan lön och ledighet utan lön. Förbundet ser också en risk i att personer med till exempel långa sjukperioder och långa föräldraledighetsperioder riskerar att hamna i en negativ ersättningsspiral. Konsekvenserna av detta kan för en individ som till exempel får en lönehöjning och samtidigt drabbas av exempelvis hastig och allvarlig sjukdom, bli påtagligt negativa.
- Lärarnas Riksförbund saknar en konsekvensbeskrivning av hur andra ersättningsformer påverkas om EGI införs, det vill säga exempelvis kollektivavtalade och frivilliga kompletterande ersättningar vid till exempel sjukdom, föräldraledighet och arbetsskada. Detta kan innebära högre kostnader för dessa försäkringar, som drabbar kollektivet.

En långsiktigt hållbar sjukförsäkring

Utredningen har identifierat tre problem som utgör hinder för att uppnå en långsiktig hållbar sjukförsäkring. Dessa problem är:

- Sjuktalens ökning är oroande och till viss del oförklarade
- Standardtryggheten har urholkats över tiden
- Insatserna för rehabilitering och återgång i arbete sätts in för sent och är inte tillräckligt effektiva

Utvecklade mål och fasta spelregler för sjukfrånvaron

Utredningen föreslår att målet för sjukfrånvaron ska konkretiseras och preciseras i en bred politisk överenskommelse. LR instämmer med utredningen om att sjukfrånvaron ska hållas långsiktigt och stabilt på en låg nivå men anser att tillvägagångssättet behöver preciseras och utvecklas bättre. Att bara begränsa sjukfrånvaron genom att till exempel begränsa ersättningsnivåerna eller antalet sjukdagar riskerar att leda till en inhuman hantering. Detta mål måste enligt förbundet kombineras med förslag på åtgärder som förebygger ohälsa, till exempel ett effektivt systematiskt arbetsmiljöarbete.

Lärarnas Riksförbund anser liksom utredningen att det är viktigt att utifrån fasta spelregler fastställa åtgärder som ska sättas in då sjuktalen ökar. Med hänsyn till avsaknaden av konkreta förslag på detta område kan förbundet inte bedöma huruvida sådana åtgärder skulle vara effektiva. Förbundet anser att det redan i dagens regelverk finns förutsättningar för att begränsa sjukfrånvaron på ett effektivt sätt men vill betona att det förutsätter en mer effektiv tillämpning och efterlevnad av regler om exempelvis systematiskt arbetsmiljöarbete.

Förbättrad standardtrygghet

Utredningen anser att sjukförsäkringens tak ska vara utformad på ett sådant sätt att omkring 80 procent av de försäkrade som får ersättning i form av sjukpenning ska få 80 procent av den ersättningsgrundande inkomsten från den allmänna försäkringen.

- Lärarnas Riksförbund delar utredningens förslag om ändrat tak i sjukförsäkringen. Standardtryggheten i sjukförsäkringen måste värnas och inte urholkas.

Mer flexibel sjukpenning

Nuvarande sjukskrivningsnivåer på 25, 50, 75 och 100 procent kan verka begränsande eftersom utformningen reducerar möjligheten att ta till vara den försäkrades arbetsförmåga. Utredningen föreslår därför en mer flexibel sjukpenning

som innebär att den försäkrade kan börja arbeta på 10 procent och få ersättning på 90 procent, vilket inte är möjligt i nuvarande system.

- Förslaget innebär en ökad anpassning utifrån den försäkrades faktiska arbetsförmåga vilket Lärarnas Riksförbund ser som mycket positivt. Förbundet tillstyrker därför förslaget.

Rättvisare utformning av karens

Utredningens förslag innebär att den nuvarande karensdagen ska ersättas med ett karensavdrag som beloppsmässigt ska motsvara karensdagen. Karensavdraget ska uppgå till 20 procent av en genomsnittlig veckoersättning i form av sjuklön. Veckogenomsnittet kan bytas mot ett tvåveckors- eller fyraveckorsgenomsnitt om det är mer representativt för individens inkomst hos arbetsgivaren.

- Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget.

Bättre stöd för återgång i arbete vid ohälsa

Den viktigaste utmaningen för socialförsäkringen

En gemensam bedömning från myndigheter, experter, forskare och åtskilliga företrädare för anställda är att allt för många sjukfall blir långvariga utan att tillräckliga utredningar och insatser har genomförts för att hjälpa den enskilde att återgå i arbete. Utredningen anser därför att reformer för att förbättra insatserna för återgång i arbete bör prioriteras framför andra reformer i socialförsäkringarna. Utredningen föreslår bland annat att det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen bör tidigareläggas för försäkrade som är i behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.

- Lärarnas Riksförbund menar att en förutsättning för att dessa insatser ska bli verkningsfulla och effektiva är att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen får erforderliga resurser och kompetens för uppdraget.

Framgångsfaktorer

Utredningen menar att det finns två centrala framgångsfaktorer för ett lyckat resultat vad gäller återgång i arbete vid ohälsa. Det är:

- En arbetsfokuserad hälso- och sjukvård och
- En ansvarstagande och engagerad arbetsgivare som också samarbetar med hälso- och sjukvården.

En arbetsfokuserad hälso- och sjukvård

Utredningen föreslår att hälso- och sjukvården ska bidra mer till återgång i arbete och därför ska ha ett ansvar för samverkan med patientens arbetsgivare, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Utredningen föreslår bland annat att landstinget ska göra en rehabiliteringsplanering för återgång i arbete. Ett permanent statsbidrag föreslås också för koordineringsfunktioner inom hälso- och sjukvården.

- Lärarnas Riksförbund avvisar förslaget om ett förstärkt ansvar för sjukfrånvaron hos hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvården har redan idag avsevärda tillkortakommanden i sin kärnverksamhet. Uppdraget att utöver medicinsk rehabilitering fokusera mer på att hjälpa sjukskrivna tillbaka till arbete ter sig idag orealistiskt. Lärarnas Riksförbund menar att hälso- och sjukvården i dagsläget saknar resurser för ett sådant uppdrag.
- Lärarnas Riksförbund vill dessutom påtala att många också använder sig av privata vårdgivare (inte bara landsting), vilka också måste inkluderas när det gäller rehabiliteringsplanering för återgång i arbete.
- Lärarnas Riksförbund avvisar utredningens förslag att ersätta Försäkringskassans samordningsansvar med ett uppföljningsansvar. Förbundets uppfattning är att Försäkringskassan bör såväl behålla sitt samordningsansvar som tilldelas ansvaret för uppföljning.

En ansvarstagande och engagerad arbetsgivare

Lärarnas Riksförbund instämmer i utredningens slutsats att det i dagsläget föreligger oklarheter kring ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren, Försäkringskassan och hälso- och sjukvården när det gäller ansvaret för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Förbundets uppfattning är dock att utredningens förslag på detta område fortfarande lämnar utrymme för oklarheter när det gäller ansvarsfördelning och krav på åtgärder.

- Arbetsgivarnas ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering måste konkretiseras och förtydligas. Lärarnas Riksförbund ser att det är nödvändigt att både stimulera arbetsgivare att arbeta effektivare med det systematiska arbetsmiljöarbetet och att införa sanktioner mot arbetsgivare som inte uppfyller konkreta och precisa krav i regelverket på arbetsanpassning och rehabilitering av sjuka arbetstagare. Lärarnas Riksförbund anser att utredningen alldeles för lite behandlar frågor om arbetsgivarens ansvar för arbetsanpassning, rehabilitering och stöd till omställning vid återgång i arbete och hur sådana åtgärder konkret implementeras ute i verksamheten.

- Lärarnas Riksförbund välkomnar utredningens förslag om resurser till det förebyggande arbetsmiljöarbetet och mer kunskap om hur arbetsgivare kan arbeta med rehabilitering och arbetsanpassning. Förbundet betonar vikten av att det också tilldelas resurser till skyddsombudsverksamhet och företagshälsovård.
- Lärarnas Riksförbund anser att arbetsgivarnas centrala roll i rehabiliteringsprocessen måste följas av ett ökat och förbättrat kunskapsstöd till arbetsgivarna från andra samhällsaktörer. Detta kan gälla till exempel Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och företagshälsovården.
- Det finns en allmän utveckling mot ökade sjuktal som är föranledd av psykosocial ohälsa. Detta gäller inte minst i relationsintensiva kvinnodominerade yrken, till exempel läraryrket. Lärarnas Riksförbund menar att utredningen tillägnar denna viktiga fråga alldeles för lite uppmärksamhet. Psykosocial ohälsa behöver lyftas och utredas närmare. Konkreta förslag på både förebyggande åtgärder och åtgärder för återgång i arbete vid psykosocial ohälsa behöver preciseras närmare.
- Utredningen föreslår att man inrättar ett expertråd för återgång i arbete, hos Socialstyrelsen. Rådet ska samla och sprida kunskap om återgång i arbete. Lärarnas Riksförbund ser positivt på detta förslag.

En mer rättssäker arbetsskadeförsäkring

Utredningen har definierat tre angelägna förbättringsområden inom ramen för nuvarande arbetsskadeförsäkring.

- Bättre kunskapsförsörjning
- Skillnader mellan kvinnor och män i beviljandegrad
- En mer sammanhållen arbetsskadestatistik

Bättre kunskapsförsörjning

- Lärarnas Riksförbund uppskattar förslaget att tillsätta en utredning med uppgift att ta fram ett bedömningsstöd för arbetsskadeförsäkringen. Även om varje arbetsskadeprövning sker individuellt så skulle en vägledning tjäna ett gott syfte.
- Lärarnas Riksförbund välkomnar också förslaget om inrättandet av ett arbetsmedicinskt råd. Med hänsyn till den brist på systematiska

kunskapssammanställningar som råder kring arbetsmedicin och skadlig inverkan i arbetet är detta mycket bra.

Skillnader mellan kvinnor och män i beviljandegrad

- Lärarnas Riksförbund kan konstatera att psykisk ohälsa till följd av stress är ett mycket allvarligt problem i kvinnodominerade yrken, till exempel i lärarkåren. Sedan 2010 har sjukfrånvaron ökat och det finns inget i dagsläget som tyder på att ökningstakten mattas av. I dagens arbetsskadeförsäkring anses en skada av psykisk eller psykosomatisk natur i stor utsträckning inte som arbetsskada och därmed är dessa grupper fräntagna möjligheten att få ersättning från arbetsskadeförsäkringen. Detta innebär en uppenbar skillnad i beviljandegrad mellan män och kvinnor som Lärarnas Riksförbund anser att utredningen borde ha tagit upp till behandling och lämnat förslag till åtgärder kring.
- Lärarnas Riksförbund anser att Arbetsmedicinska rådet ska verka för att mer resurser tillförs forskning kring skadliga arbetsmiljöer i kvinnodominerade yrken. Lärarnas Riksförbund instämmer i betänkandets förslag om att inrätta en särskild forsknings- och utvärderingsfunktion.

En mer sammanhållen arbetsskadestatistik

- Lärarnas Riksförbund ser positivt på inrättandet av en myndighet som får i uppdrag att utveckla, producera och redovisa en sammanhållen statistik över arbetsmiljö och arbetsskador. Förbundet ser där en utökad möjlighet att följa utvecklingen kring psykosocial ohälsa.

Övrigt

I övrigt behandlar utredningen frågan om huvudmannskapet för arbetsskadeförsäkringen.

- I detta sammanhang vill Lärarnas Riksförbund betona vikten av att huvudmannskapet även fortsättningsvis ligger på staten.

Utredningen pekar också på att antalet ansökningar om arbetsskadelivränta har sjunkit avsevärt de senaste åren.

- Lärarnas Riksförbund anser att orsakerna till detta borde utredas mer ingående.

En trygg och effektiv arbetslöshetsförsäkring

Utredningen anser att den nuvarande modellen med en grundförsäkring och en frivillig försäkring är ändamålsenligt och välfungerande och bör bestå. Utredningen lämnar dock vissa förslag kring arbetslöshetskassornas administration i syfte att stärka rättssäkerhet och likabehandling.

Utredningen lämnar förslag på alternativa åtgärder som kan övervägas för att underlätta en lösning på problemen med att oförsäkrade och underförsäkrade ökar i antal. Dock lämnas inga konkreta förslag.

Utredningen föreslår att ersättningsperioden kompletteras med en ramtid på fem år inom vilken ersättningsperioderna ska förbrukas. Utredningen föreslår dessutom att 100-dagarsregeln återinförs som innebär att en arbetslös under de första hundra dagarna kan begränsa sig till att söka lämpliga arbeten inom sitt yrke och i närområdet. Det föreslås också en ny deltidsbegränsning som innebär att en deltidsarbetande kan få ersättning under längst 60 veckor per år.

Arbetslöshetskassornas administration

- Lärarnas Riksförbund har inget att erinra mot utredningens bedömning om att nuvarande modell med en grundförsäkring och en frivilligförsäkring bör bestå.
- Lärarnas Riksförbund har inget att erinra mot utredningens förslag om att göra förvaltningslagen tillämplig på arbetslöshetskassorna. Många arbetslöshetskassor handlägger redan idag sina ärenden i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser.
- Utredningen föreslår också att en myndighet ska besluta om allmänna råd och lämna besked i konkreta tolkningsfrågor på ansökan av arbetslöshetskassor. Lärarnas Riksförbund avvisar förslaget om att en myndighet genom tolkningsbesked ska kunna ge rättsverkningar åt de juridiska enheter som arbetslöshetskassorna utgör. Förbundet välkomnar dock att en myndighet får i uppgift att lämna allmänna råd på området.
- Lärarnas Riksförbund tillbakavisar utredningens övervägande om att en statlig myndighet ska administrera grundförsäkringen. Förbundet anser att arbetslöshetskassornas administration av grundförsäkringen fungerar väl.

- Utredningen överväger att utvidga arbetslöshetskassornas verksamhetsområden till att även omfatta områden som till exempel arbetsförmedling. Lärarnas Riksförbund anser att vissa arbetslöshetskassor har en mycket effektiv organisation och att dessa bör ha möjlighet att få prövat en utvidgning av sin verksamhet till att även omfatta arbetsförmedling.

Nya regler för arbetslöshetsförsäkringen

- Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget om införandet av en ramtid på fem år för arbetslöshetsersättning. En anledning till detta är att en sådan bestämmelse kan motverka det livslånga lärandet genom att en utbildning påverkar ramtiden.
- Lärarnas Riksförbund tillstyrker utredningens förslag att 100-dagarsregeln ska återinföras. Förbundet anser det viktigt att arbetssökande inledningsvis har möjlighet att fokusera sitt arbetssökande på det egna yrket och inom det egna närområdet. Detta får dock inte innebära att Arbetsförmedlingens insatser blir mindre aktiva under dessa 100 dagar.
- Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om en förkortad deltidsbegränsning omfattande ersättning under sammanlagt längst 60 veckor i stället för nuvarande 75 veckor, Lärarnas Riksförbund ser det som vällovligt att det tillskapas incitament för arbetssökande att söka arbete på heltid. Förbundet anser att en ersättningstid för deltidsarbetande om 60 veckor är både tydlig och tillräcklig.

Övrigt

Utredningen föreslår ett resonemang om indexering av arbetslöshetskassan och landar i bedömningen att taket i försäkringen bör indexeras i framtiden på samma sätt som socialförsäkringen men att utgångspunkten kan vara olika i de båda försäkringarna.

- Lärarnas Riksförbund tillstyrker utredningens förslag om indexering av arbetslöshetsförsäkringen. Lärarnas Riksförbund anser dock att indexeringen för arbetslöshetsförsäkringen ska ske på samma sätt som indexeringen för socialförsäkringen i övrigt. Dessutom anser förbundet att taket för arbetslöshetsförsäkringen ska höjas.

Utredningen föreslår vidare att nuvarande regler för att fastställa normalarbetstid ersätts med ett kvalifikationsvillkor som enligt huvudregeln baseras på tidigare faktiska inkomster. Utredningen menar att en övergång till att använda faktiska

inkomster i kvalifikationsvillkoret ökar träffsäkerheten och förutsägbarheten för de flesta arbetslösa. Det nya kvalifikationsvillkoret innebär att rätt till ersättning har en arbetslös som under ramtiden haft inkomster i minst sex månader på en viss nivå. Lärarnas Riksförbund tillstyrker i princip utredningen förslag men vill uppmärksamma utredningen på att exempelvis timavlönade riskerar att hamna utanför det nya kvalifikationskravet. Förbundets bedömning är att lärare som uppbär arbetslöshetsersättning i stor utsträckning har varit just timavlönade.

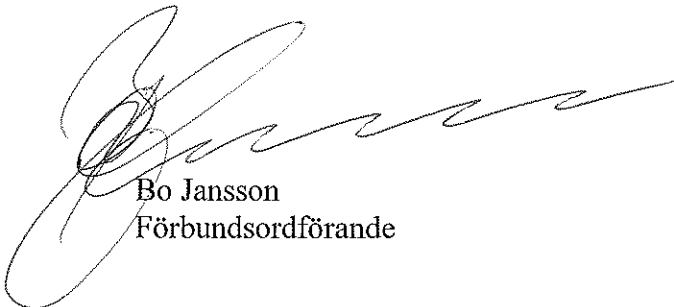
Utredningen föreslår att en möjlighet införs att man som studerande, vid särskilda skäl, får vara sjukskriven på deltid, med en sammanlagd heltidsersättning inom studiemedelssystemet.

Vidare föreslår utredningen att utbildningsanordnarnas ansvar när det gäller rehabilitering ska förtydligas och att centrala studiestödsnämndens särskilda ansvar för rehabilitering tas bort.

- Lärarnas Riksförbund tillstyrker utredningens förslag att studerande ska kunna vara sjukskrivna på deltid och samtidigt erhålla en heltidsersättning inom studiemedelssystemet. Betänkandet saknar dock författningsförslag och Lärarnas Riksförbund ifrågasätter varför det krävs särskilda skäl för deltids-sjukskrivning för just studenter och i så fall vari dessa särskilda skäl består.
- Lärarnas Riksförbund avslår utredningens förslag om att utbildningsanordnarna ska åläggas ansvar för rehabilitering av sjuka studenter.

Stockholm 8 juni 2015

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Bo Jansson
Förbundsordförande

Nils Rönnerman
Ombudsman